

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะของการวิจัยในครั้งนี้โดยจะเสนอตามลำดับขั้นดังนี้ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีอยุธยา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีอยุธยา จำนวน 425 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ศึกษาในเทศก์จังหวัด ศึกษาในเทศก์อำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน โดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากร คือ	ศึกษานิเทศก์จังหวัด	จำนวน	1	คน
	ศึกษานิเทศก์อำเภอ	จำนวน	16	คน
กลุ่มตัวอย่าง	โรงเรียนทั้งหมด	จำนวน	222	คน
ผู้ให้ข้อมูลได้แก่	ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน	222	คน
	หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน	จำนวน	222	คน
รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งประชากรและกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน	461	คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ลักษณะของเครื่องมือ มี 3 ประเภทคือ แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยมีเครื่องมือทั้งหมด 4 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบศึกษาเอกสารที่เป็นแบบที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และปัญหาในการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอ มี 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไป อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในประเด็น

- การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม
- การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา
- การจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่
- การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในประเด็น

- การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม
- การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา
- การจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่
- การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ฉบับที่ 3 และ ฉบับที่ 4 เป็นแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าครูวิชาการ โรงเรียนในแต่ละฉบับจะประกอบด้วยเนื้อหา 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอ ที่ทำหน้าที่หัวหน้างานพัฒนางานวิชาการ จำนวน 17 คน ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองทั้งหมดและได้ข้อมูลครบ 100%

ข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามมีทั้งหมด 444 ฉบับ สำหรับสอบถามผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 222 ฉบับ และหัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน จำนวน 222 ฉบับ ได้รับข้อมูลกลับคืนมา รวมทั้งสิ้น 434 คิดเป็นร้อยละ 97.75

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารโดยใช้แบบศึกษาเอกสารวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายเป็น ความเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้คำร้อยละ และเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จำแนกตามกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน

ศึกษานิเทศก์

สถานภาพของศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอ ที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่าย/งาน พัฒนางานวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 31-40 ปี อายุราชการ 21-30 ปี วุฒิปริญญาตรี ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ 5-10 ปี ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ดูกานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

สภาพการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมของศึกษานิเทศก์พบว่า มีการนำทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาใช้ ซึ่งประเภทของทรัพยากรเป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางวัตถุ และทรัพยากรทางสังคมในชุมชน ศึกษานิเทศก์มีส่วนร่วมในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ส่วนใหญ่เป็นการจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารและครู ในการนิเทศและติดตามผลนั้น ส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล การสังเกตการสอน และจัดประชุมวิชาการ และมีการกำหนดระยะเวลาการนิเทศและติดตามผลไว้ 1 ครั้งต่อภาคเรียนเป็นส่วนใหญ่ มีแนวการปฏิบัติการนิเทศด้วยการประชุมศึกษานิเทศก์ การสร้างเครื่องมือ สื่อสำหรับการนิเทศ และวาระกำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน

ส่วนการประเมินผลการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ นั้น มีการประเมินผล ส่วนใหญ่เป็นการสรุปผลการนิเทศของศึกษานิเทศก์โรงเรียนหรือสำนักงานประถมศึกษาอำเภอ

การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาของศึกษานิเทศก์พบว่า มีการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ ซึ่งทรัพยากรส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมในชุมชน การมีส่วนร่วมในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ส่วนใหญ่เป็นการให้คำปรึกษาแก่ครูและผู้บริหาร การจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรให้โรงเรียนในการนิเทศและติดตามผล ส่วนใหญ่เป็นการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล การสังเกตการสอน และการจัดการประชุมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ สาธิตการสอน ซึ่งมีการกำหนดระยะเวลาไว้ 1 ครั้งต่อภาคเรียน ส่วนการกำหนดแนวปฏิบัติในการนิเทศ ในการประเมินผล ส่วนใหญ่เป็นการสังเกตการปฏิบัติงาน การสรุปผลการนิเทศของศึกษานิเทศก์ และการสัมมนาเป็นรายบุคคล หรือการดูรายงานการสรุปผลการดำเนินการ

การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ของศึกษานิเทศก์ พบว่า มีการนำมาใช้เป็นส่วนใหญ่ เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมในชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัด ส่วนใหญ่เป็นการจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและเผยแพร่ให้โรงเรียนทราบ การให้คำปรึกษาแก่ครูและผู้บริหารในส่วนการนิเทศติดตามผล ส่วนใหญ่เป็นการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล การสังเกตการสอน และการประชุมสัมมนา และการสาธิตการสอน มีการกำหนดระยะเวลาในการนิเทศและติดตามผลไว้ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ส่วนแนวในการปฏิบัติการนิเทศ ส่วนใหญ่เป็นการประชุมศึกษานิเทศก์ การกำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน และการสร้างเครื่องมือ หรือสื่อสำหรับการนิเทศ การประเมินผล ส่วนใหญ่ประเมินผลโดยสรุปผลการนิเทศของศึกษานิเทศก์ การสังเกตการปฏิบัติงาน การดูจากรายงานการสรุปผลและการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์พบว่า ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางธรรมชาติ การ

มีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นการจัดหาเอกสาร การเตรียมบุคลากร การให้คำปรึกษาแก่ครูและผู้บริหาร การนิเทศติดตามผล ส่วนใหญ่เป็นการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล การสังเกตการสอน มีการกำหนดระยะเวลาในการนิเทศ การกำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน และการสร้างเครื่องมือหรือสื่อสำหรับการนิเทศ ในการประเมินผล ส่วนใหญ่เป็นการสรุปผลการนิเทศของศึกษานิเทศก์ การดูจากรายงานสรุปผลการดำเนินงาน และการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมของศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับด้านทรัพยากรบุคคลด้านทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และปัญหาด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ สำหรับปัญหาในการใช้ทรัพยากรบุคคล ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม ปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาบุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ ปัญหาบุคคลที่เป็นทรัพยากรมีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ และปัญหาบุคคลที่เป็นทรัพยากรอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ส่วนใหญ่ในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติไปใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริม คือ ระยะทางอยู่ห่างไกลมาก การคมนาคมไม่สะดวก แหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลทรัพยากรไม่ให้ความร่วมมือ และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา สำหรับปัญหาในการนำทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นไปใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม ได้แก่ ระยะทางอยู่ห่างไกล ปริมาณมีจำนวนจำกัด และมีปัญหาแหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาในการนำทรัพยากรทางสังคมในชุมชนไปใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม เป็นปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษาและทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นตัวแบบ ส่วนปัญหาการนิเทศติดตามผลโรงเรียนที่มีการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม คือ มีภารกิจอื่นที่ต้องทำจึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ ขาดงบประมาณในการนิเทศ และขาดความรู้และทักษะในการจัดทำเครื่องมือ นิเทศ สำหรับปัญหาในการประเมินผลการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม ได้แก่ การร่วมดำเนินการประเมินผล การแต่งตั้งคณะกรรมการรับ-

ผิดชอบไม่กระจ่างชัด ปัญหาการวางแผนในการประเมินผลและการนำผลการประเมินผลมา
ปรับปรุงหลักสูตร

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาของ
ศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล ด้านทรัพยากรทาง
ธรรมชาติ ด้านทรัพยากรทางสังคมในชุมชนนั้น ปัญหาการใช้ทรัพยากรวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้น สำหรับ
ปัญหาในการใช้ทรัพยากรบุคคลในการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา
ของแหล่งทรัพยากรไม่ให้ความร่วมมือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน และการได้
รับความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร ส่วนปัญหาในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ
ไปใช้ในการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา คือ ปัญหาแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย
ปัญหาการคมนาคมไม่สะดวก และปัญหาขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา สำหรับปัญหาการนำทรัพยากร-
วัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้นไปใช้ในการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ได้แก่ ปริมาณมีจำนวนจำกัด
ปัญหาระยะทางอยู่ห่างไกล ปัญหาการคมนาคมไม่สะดวก และปัญหาแหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่เป็น
ประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ในด้านปัญหาการนำทรัพยากรทางสังคมในชุมชนไปใช้
ในการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา คือ ปัญหาช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ปัญหาขาดการ
อนุรักษ์เพื่อการศึกษา และปัญหาทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ สำหรับปัญหาการ
นิเทศติดตามผลโรงเรียนที่มีการนำทรัพยากรท้องถิ่น มาใช้ในการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียด
เนื้อหา เป็นปัญหาในเรื่อง มีภารกิจอื่นที่ต้องทำจึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศได้ตามเวลาที่กำหนด
ปัญหาศึกษานิเทศก์เองยังไม่มีความเข้าใจ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรชัดเจน และปัญหาขาดความรู้
และทักษะในการจัดเครื่องมือนิเทศ ส่วนปัญหาการประเมินผลการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการ
ปรับและเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ปัญหาการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการปรับและเพิ่มเติม
รายละเอียดเนื้อหา ได้แก่ ปัญหาการสร้างเครื่องมือในการประเมินผล ปัญหาการนำผลการ
ประเมินมาปรับปรุงหลักสูตร และปัญหาการวางแผนในการประเมินผล

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ของศึกษานิเทศก์
ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องการใช้ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคม สำหรับปัญหาการนำทรัพยากรบุคคลไปใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ได้แก่ บุคคลที่เป็นทรัพยากรมีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือและบุคคลที่เป็นทรัพยากรอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน สำหรับปัญหาการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่เป็นปัญหาเรื่อง ระยะอยู่ห่างไกลมาก การคมนาคมไม่สะดวก และแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย ส่วนปัญหาการนำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่นั้นคือ ทรัพยากรมีปริมาณจำกัด ระยะทางอยู่ห่างไกล และการคมนาคมไม่สะดวก และปัญหาการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ คือ ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นตัวแบบและขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา สำหรับปัญหานิเทศติดตามผลโรงเรียนที่มีการนำทรัพยากรท้องถิ่น มีปัญหาในด้านศึกษานิเทศก์มีภารกิจอื่นที่ต้องทำจึงไม่มีเวลาเพียงพอ ขาดความรู้ และทักษะในการจัดทำเครื่องมือนิเทศ และระยะทางห่างไกล ส่วนปัญหาการประเมินผลการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ มีปัญหาในเรื่องการนำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตร การวางแผนในการประเมินผล และการสร้างเครื่องมือในการประเมินผล

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ของศึกษานิเทศก์พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง การใช้ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางธรรมชาติ สำหรับปัญหาในการนำทรัพยากรบุคคลไปใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน คือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรมีความรู้ และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย ส่วนปัญหาในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน คือ ระยะทางอยู่ห่างไกลมาก การคมนาคมไม่สะดวกและปัญหาแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย สำหรับปัญหาในการนำทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน คือ ปริมาณมีจำนวนจำกัด ระยะทางอยู่ห่างไกล ปัญหาเจ้าหน้าที่ประจำสถานที่ไม่ให้ความร่วมมือ และการคมนาคมไม่สะดวกทางด้านปัญหาการนำทรัพยากรทางสังคมในชุมชนไปใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ปัญหาช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน

ปัญหาทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้ เป็นต้นแบบ และปัญหาขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา ส่วนปัญหาการนิเทศติดตามผลโรงเรียนที่มีการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียน การสอน ได้แก่ ปัญหามีภารกิจอื่นที่ต้องทำ จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ ปัญหาการขาดความรู้และทักษะในการจัดทำเครื่องมือนิเทศ และปัญหาการประเมินผลการนำผล การประเมินผลมาปรับปรุงหลักสูตร ปัญหาการวางแผนในการประเมินผลและปัญหาการร่วม ดำเนินการประเมินผล

ผู้บริหารโรงเรียน

1. สถานการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 41-50 ปี มีวุฒิ ปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 21-30 ปี และได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระหว่าง 5-10 ปี ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม ผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการช่วยเหลือครูด้วยการสนับสนุนด้านขวัญ และกำลังใจ ช่วยวางแผน กับคณะครูและให้คำปรึกษาแนะนำ ด้านการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ผู้บริหารโรงเรียน ได้ดำเนินการช่วยเหลือครูด้วยการวางแผน เป็นที่ปรึกษาแนะนำให้กับครูผู้จัดทำ และจัดหาเอกสาร ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรให้กับครู สำหรับการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ผู้บริหารโรงเรียน ได้ดำเนินการช่วยเหลือครูด้วยการสนับสนุนในด้านงบประมาณ วางแผนร่วมกันกับครูจัดหาเอกสาร ทางวิชาการให้แก่ครู และจัดบริการทางด้านวัสดุและอำนวยความสะดวกในการจัดทำ ด้านการ พัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียน ได้ดำเนินการช่วยเหลือครูด้วยการให้คำปรึกษา แนะนำ วางแผนร่วมกับครู และสนับสนุนด้านงบประมาณ

3. สภาพการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้นำทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มทักษะภาษาไทย สำหรับทรัพยากรธรรมชาติ นำมาใช้ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ส่วนทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น นำมาใช้ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะภาษาไทยและกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และทรัพยากรทางสังคมได้นำมาใช้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ในด้านการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้นำทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับทรัพยากรทางธรรมชาติ นำมาใช้ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ส่วนทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น นำมาใช้ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และทรัพยากรทางสังคม ได้นำมาใช้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ในการจัดเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้นำทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการจัดทำเนื้อหาวิชา/รายวิชาใหม่ ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะภาษาไทย และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สำหรับทรัพยากรทางธรรมชาติ นำมาใช้ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ส่วนทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น นำมาใช้ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะภาษาไทย และกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ และทรัพยากรทางสังคม ได้นำมาใช้ในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ในด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้นำทรัพยากรท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มทักษะภาษาไทย และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับทรัพยากรทางธรรมชาติ นำมาใช้ในการปฏิบัติงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มทักษะภาษาไทย ส่วนทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น นำมาใช้ในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มทักษะภาษาไทย และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และทรัพยากรทางสังคมได้นำมาใช้ในการกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะภาษาไทย และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมของผู้บริหารโรงเรียนผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้คือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย และบุคคลที่เป็นทรัพยากรอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลแหล่งทรัพยากรไม่ให้ความร่วมมือ การคมนาคมไม่สะดวกและระยะทางอยู่ไกลมาก สำหรับการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณของทรัพยากรมีจำนวนจำกัด แหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ระยะทางอยู่ห่างไกล และในด้านการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในด้านการปรับ หรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาของผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้คือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ ได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร และบุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย ในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ในปัญหาเกี่ยวกับระยะอยู่ไกลมาก การคมนาคมไม่สะดวก และแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย สำหรับการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณของทรัพยากรมีจำนวนจำกัด แหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ และในด้านการนำทรัพยากร

ทางสังคมมาใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะเป็น
ต้นแบบ และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา

ปัญหาการใช้ทรัพยากรในด้านการจัดทำเนื้อหาวิชา/รายวิชาใหม่ ของผู้บริหารโรงเรียน
ผลการวิจัยพบว่า ในการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลา
ว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร และ
บุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย ในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับระยะ
ทางไกลมาก การคมนาคมไม่สะดวก และแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย สำหรับการนำ
ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์
ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ปริมาณของทรัพยากรมีจำนวนจำกัด และการคมนาคมไม่สะดวก
และในด้านการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ทรัพยากรมี
คุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ในด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ของผู้บริหาร
โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นทรัพยากร
ไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ ได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่
ควร และบุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย ในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ มีปัญหาเกี่ยว
กับการคมนาคมไม่สะดวก ระยะทางอยู่ไกลมาก และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา สำหรับการนำ
ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณของทรัพยากรมีจำนวนจำกัด
แหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ และระยะทางอยู่ไกล
และในด้านการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ทรัพยากรมี
คุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา

หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน

สถานการณ์ของหัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการ
โรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี มีอายุราชการระหว่าง 10-20 ปี

วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง 5-10 ปี เคยเข้ารับการ
ประชุม อบรม สัมมนา ดูงานเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตรในเรื่องการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง ซึ่งจัด
โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในปี.ศ. 2534 มีระยะเวลาที่จัด 1-3 วัน และหัวหน้าครู
วิชาการ ส่วนใหญ่มีหน้าที่อื่นที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากหน้าที่หัวหน้าครูวิชาการ ซึ่งได้แก่
เจ้าหน้าที่โครงการอาหารกลางวัน

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครศรีอยุธยา

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครศรีอยุธยา ผล
การวิจัยพบว่า ในด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม หัวหน้าครูวิชาการ
โรงเรียน มีการดำเนินการได้แก่ การศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือครูแผนการสอน
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
และการเลือกสื่อการเรียน สำหรับด้านการจัดทำเนื้อหาวิชา/รายวิชาใหม่ หัวหน้าครูวิชาการมีการ
ดำเนินการ คือ ศึกษาหลักสูตรแม่บท จุดหมาย จุดประสงค์ และโครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์
วางแผนในการดำเนินงาน กำหนดจุดประสงค์ กำหนดเนื้อหา กำหนดคาบเวลาเรียน และศึกษา
ความต้องการของผู้เรียน ส่วนด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนนั้น หัวหน้าครูวิชาการได้ดำเนิน
การดังนี้ สํารวจสื่อของโรงเรียนเป็นข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดประสงค์ของสื่อ และวิเคราะห์ข้อมูล
กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร

การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมของหัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน
ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า มีการ
ดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะภาษาไทย
สำหรับการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรม
เสริม ได้ดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้าง
เสริมลักษณะนิสัย ส่วนการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์ทำขึ้น มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียน
การสอน หรือกิจกรรมเสริม หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน มีการดำเนินการในกลุ่มการงานและ

พื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ส่วนการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมนั้น มีการนำมาใช้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน มีการดำเนินการในกลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในด้านการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สำหรับการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ ได้นำมาใช้ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ส่วนการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ได้มีการนำมาใช้ในในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะภาษาไทย

การจัดทำเนื้อหาวิชา/รายวิชาใหม่ ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า มีการนำมาใช้ในในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ ได้มีการนำมาใช้ในในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะ ภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ส่วนการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ พบว่า ได้มีการใช้ในในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มทักษะภาษาไทย และในด้านการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้นั้น ได้มีการนำมาใช้ในในกลุ่มภาษาไทย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ของหัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้นั้น ได้มีการนำมาใช้ในในกลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้มีการนำ

มาใช้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ส่วนการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้มีการนำมาใช้ในกลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และในด้านการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ พบว่า ได้มีการนำมาใช้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มทักษะภาษาไทย

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมของหัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรมีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ และบุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย สำหรับปัญหาในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติไปใช้นั้น ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการมีปัญหาเกี่ยวกับการคมนาคมไม่สะดวก ระยะทางอยู่ไกลมาก และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา ด้านการนำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ปริมาณมีจำนวนจำกัดและระยะทางอยู่ไกล ส่วนปัญหาในการนำทรัพยากรทางสังคมในชุมชนมาใช้ พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในด้านการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาของหัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับการได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ และบุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย สำหรับปัญหาในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับระยะทางอยู่ไกลมาก การคมนาคมไม่สะดวก และแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย ด้านการนำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับแหล่ง

ทรัพยากรให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ปริมาณมีจำนวนจำกัด และ การคมนาคมไม่สะดวก ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการนำทรัพยากรทางสังคมในชุมชนมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบและขาด การอนุรักษ์เพื่อการศึกษา

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในด้านการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ของหัวหน้าครู วิชาการโรงเรียน ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการ โรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรมีจำนวนน้อย และได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร สำหรับ ปัญหาในการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับระยะทางอยู่ไกล มาก การคมนาคมไม่สะดวก และแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย ด้านการนำทรัพยากรที่มนุษย์ สร้างขึ้นมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ปริมาณมีจำนวนจำกัดและการคมนาคมไม่สะดวก ส่วนปัญหาในการนำ ทรัพยากรทางสังคมในชุมชนมาใช้ และการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ของหัวหน้าครู วิชาการโรงเรียน ในด้านการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการ โรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ บุคคล ที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร สำหรับปัญหาเกี่ยวกับระยะทางอยู่ไกลมาก การคมนาคมไม่สะดวก และขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา ด้านการนำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า แหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ปริมาณมีจำนวนจำกัด และระยะทางอยู่ห่างไกล ส่วนปัญหาในการนำทรัพยากรทางสังคมในชุมชนมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ และ ขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

จากการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นสำคัญที่ได้นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน 4 ด้านดังต่อไปนี้คือ

- 1) การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
- 2) การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา
- 3) การจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่
- 4) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ซึ่งในแต่ละด้านมีแนวดำเนินการในลักษณะดังนี้ คือ

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ผลการวิจัยพบว่า

โรงเรียนมีการศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือครู แผนการสอน โดยผู้บริหาร ส่วนศึกษานิเทศก์ การพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ที่ว่า "การนำหลักสูตรมาใช้หรือการนำหลักสูตรมาสู่ชั้นเรียน สามารถดำเนินการด้านเอกสารหลักสูตรดังแผนภาพนี้

หลักสูตร -----> เอกสารหลักสูตร -----> ชั้นเรียน

ดังนั้นเอกสารประกอบหลักสูตร จึงเป็นตัวกลางที่สำคัญยิ่งที่นำหลักสูตรไปใช้ให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ฉะนั้นในการที่มีการศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร จึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้อง สำหรับในส่วนของผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านขวัญ และกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรปฏิบัติ" เพราะในเรื่องนี้ กรมวิชาการ (2528) ได้กล่าวไว้ว่า "ในการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารควรให้สิ่งต่อไปนี้แก่ครู คือ ให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน ด้วยการ

ออกเยี่ยมเยียนแนะนำช่วยเหลือแก้ปัญหา ยกย่องชมเชยเมื่อทำดี ปูน้ำเหินใจความชอบเป็นกรณีพิเศษ" ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการสนับสนุนขวัญ และกำลังใจให้แก่ครูเป็นการพัฒนาบุคลากรอย่างหนึ่ง เพราะเมื่อบุคคลมีขวัญและกำลังใจดี ย่อมเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยดี

การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า มีการศึกษาความต้องการของท้องถิ่น โดยผู้บริหารดำเนินการช่วยเหลือครูด้านการวางแผน และศึกษานิเทศก์ให้คำปรึกษาแก่ครู และผู้บริหาร ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และควรสนับสนุนอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาความต้องการของท้องถิ่นนั้น ความมุ่งหวังของหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523) ข้อ 2 นั้นระบุว่า ให้หลักสูตรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง และเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น และในข้อ 3 กล่าวว่าให้หลักสูตรส่งเสริมผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ ให้สามารถจัดการศึกษาสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น และส่งเสริมความถนัด ความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล ถึงขีดสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่ ดังนั้นการศึกษาความต้องการของท้องถิ่นนั้น ถือเป็นข้อสำคัญที่โรงเรียนพึงกระทำ เพื่อให้ทราบว่า ท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นมีความต้องการในการจัดการศึกษาให้ เป็นไปในลักษณะใด ดังเช่น เกษม ศิริสัมพันธ์ (2525) กล่าวว่าไว้ว่า "การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ให้ความสนับสนุน ประคับประคองโดยตลอด และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม เพราะการศึกษาที่มีไปจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ย่อมจะมีประสิทธิภาพไม่ได้" โรงเรียนจึงควรศึกษาความต้องการของท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นข้อมูลการวางแผนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตร โดยให้สอดคล้องประสานกับนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ อย่างไรก็ตาม ข้อพึงปฏิบัติงานของโรงเรียน

ข้อสังเกตบางประการที่ผู้วิจัยขอเสนอคือ ผู้บริหารนอกจากจะมีส่วนช่วยเหลือ และสนับสนุนโรงเรียนในด้านการวางแผน และการให้คำปรึกษาแนะนำแล้ว ควรจะดำเนินการเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้คือ เชิญบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ศึกษานิเทศก์อำเภอ มาให้ความรู้กับการจัดทำ และจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

การจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินการ คือ ศึกษาหลักสูตรแม่บท โดยผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการช่วยเหลือครูด้วยการสนับสนุน ในด้านงบประมาณ และศึกษานิเทศก์ให้ความช่วยเหลือ ในการจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเผยแพร่ให้โรงเรียนทราบในเรื่องการศึกษาหลักสูตรแม่บทนั้น เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งเพราะถึงแม้ว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จะให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นก็ตาม แต่มิให้หมายความว่า ท้องถิ่นสามารถจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ขึ้นมา โดยมีได้อิงหลักสูตรแม่บท ฉะนั้นในการดำเนินการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่นั้น สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ การศึกษาหลักสูตรแม่บท เพื่อให้ทราบหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และการประเมินผล เพื่อที่จะกำหนดจุดหมาย จุดประสงค์ และโครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์ ได้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท แต่มีประเด็นที่ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพิ่มเติมคือ การศึกษาความต้องการของผู้เรียน เพราะในการสร้างหลักสูตรนั้น วิทยุ สาธิต (2521) ได้เสนอแนวทางในการสร้างหลักสูตรที่ควรยึดเป็นหลักในการสร้าง 5 แนวทางด้วยกัน คือ

1. ยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (Subject Mater Approach) คือ เป็นเนื้อหาสาระของวิชาการต่าง ๆ มากเป็นพิเศษ
2. ยึดกิจกรรมร่วมหลักสูตรเป็นแนวทาง (Co-Curriculum Activities Approach)
3. ยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Approach) คือการกำหนดหลักสูตรให้ยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงได้ ตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก
4. ยึดสังคมเป็นหลัก โดยปรับตัวให้เข้ากับสังคมให้ได้ (Social-Adjustment Approach) คือ เอาความต้องการของสังคมเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรแบบนี้ สังคมต้องการอย่างไร ก็กำหนดหลักสูตรลงไปอย่างนั้น และให้เด็กได้เรียนตามกำหนด
5. ยึดแนวผสม (Synthesis of Approach) คือ เอาทุก ๆ แบบมาผสมผสานกัน เพื่อความเหมาะสมพอดี

โดยที่หลักสูตรของประเทศไทยได้พยายามยึดแนวผสมผสานกัน ฉะนั้นนอกจากจะศึกษาหลักสูตรแม่บทแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรศึกษาความต้องการของผู้เรียนด้วย

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการสำรวจสื่อของโรงเรียนเป็นข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดประสงค์ของสื่อ และวิเคราะห์หลักสูตร/จุดประสงค์ของหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการช่วยเหลือครู ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ วางแผนร่วมกันกับครู และสนับสนุนด้านงบประมาณ ส่วนศึกษานิเทศก์ จัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนดำเนินการได้ถูกต้องดีแล้ว เพราะในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนควรทราบข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์หลักสูตรและสภาพสื่อการเรียนการสอนของโรงเรียน ตามแนวดำเนินการตามขั้นตอนในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของ กรมวิชาการนั้น ระบุไว้ 2 ลักษณะคือ

1. การปรับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว
2. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่

ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนทั้ง 2 ลักษณะนั้น สิ่งสำคัญคือ ข้อมูลพื้นฐานซึ่งโรงเรียน ควรดำเนินการโดยสำรวจสื่อของโรงเรียน วิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาจุดประสงค์ คำอธิบายรายวิชา และตามเวลาเรียนที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรว่ามีอยู่เท่าไร เพื่อจะได้กำหนดสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนนั้นสิ่งสำคัญคือ งบประมาณในการปรับและจัดทำสื่อ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านนี้อยู่แล้ว

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการ

1. ศึกษาหลักสูตรแม่บท, ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร

2. ศึกษาความต้องการของท้องถิ่น

มีการสนับสนุนและช่วยเหลือ จากผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ คือผู้บริหาร

1. สนับสนุนด้านขวัญและกำลังใจ

2. ช่วยดำเนินการด้านวางแผน

3. สนับสนุนด้านงบประมาณ

ศึกษานิเทศก์

1. จัดหาเอกสารเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร เผยแพร่ให้โรงเรียนทราบ
2. ให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร และครู

มีประเด็นที่ผู้วิจัยควรจัดกระทำในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน คือ การจัดเตรียมข้อมูลสนเทศ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร เพราะข้อมูลสนเทศที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรนั้น มีส่วนช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรประสบผล สมเจตนาารมณ์ของหลักสูตรได้ ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527) กล่าวไว้ว่า การศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และการสอนนั้นเป็นปัจจัย และข้อมูลพื้นฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และการสอน และวิชัย ราษฎร์ศิริ (2526) ให้ความเห็นว่า "การพัฒนาหลักสูตร จำเป็นต้องใช้เวลา และบุคลากรจำนวนมาก เช่น จำเป็นต้องมีการศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ วิจัย สภาพพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างเพียงพอ ที่จะใช้สนับสนุนอ้างอิงในการตัดสินใจ ดำเนินการสร้างหลักสูตรใหม่ให้เกิดผลดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น ในส่วนของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรม/สัมมนา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีผลกระทบไปถึงการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรอย่างแน่นอน เพราะผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญของโรงเรียน ในการจัดทำและดำเนินการในเรื่องการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร แต่ถ้าผู้บริหารไม่มีความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร ว่ามีขั้นตอนและกระบวนการอย่างไร ย่อมทำให้การบริหารงานหย่อนประสิทธิภาพลง ดังนั้นในประเด็นที่กล่าวถึงนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาหลักสูตร ทุกคน และควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรให้ชัดเจน ดังเช่น กรมวิชาการ (อ้างใน วาสนา ณ นคร, 2523) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่

เกี่ยวกับการบริหารการใช้หลักสูตรที่มีอยู่ในความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรอย่างถ่องแท้
2. ต้องกระตุ้นนำครูซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้
3. ต้องส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ

4. ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการบริหารที่ดีนั้นคือ การบริการที่ดีให้แก่ครู งานบริการที่ครูใหญ่ช่วยเหลือได้มากได้แก่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น จัดหาหนังสือคู่มือ หนังสือค้นคว้า และจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ดี

5. ควรใช้วิธีการประชุมครูให้เป็นประโยชน์ ทางด้านวิชาการให้มากที่สุด

6. ปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย มีแผนปฏิบัติงานที่แน่นอน มีทั้งแผนระยะยาว 5 ปี และแผนปฏิบัติงานประจำปี

7. ควรหาวิธีส่งเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การไปสังเกตการสอนโรงเรียนอื่นที่มีผลงานดี ส่งครูเข้ารับการอบรม และติดตามผล จัดประชุมกลุ่มภายในโรงเรียน

8. ควรเยี่ยมห้องเรียนและสังเกตการสอนเป็นครั้งคราว

9. ประชาสัมพันธ์โรงเรียน

10. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

สำหรับศึกษานิเทศก์เช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยรับการอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ประเด็นนี้ ผู้วิจัย มีความเห็นในแนวเดียวกันกับของผู้บริหาร ที่ว่าศึกษานิเทศก์ โดยบทบาทแล้ว จึงต้องมีความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร เพราะงานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานในหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญงานหนึ่งของศึกษานิเทศก์ แฮร์ริส (Harris) (อ้างใน ประภาพรรณ เล็งวงศ์, 2529) ศึกษานิเทศก์ควรวางโครงการในการอบรมครูเพื่อให้ความรู้ ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร และปฐมนิเทศครูใหม่ เพื่อให้เข้าใจการพัฒนาหลักสูตร และวางแผนพัฒนาหลักสูตรให้ชัดเจนไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีของ สปอ. เพื่อโรงเรียนจักได้ดำเนินการตามแผนได้ถูกต้อง

2. สถานการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยมีการนำทรัพยากรท้องถิ่น เข้ามาใช้ทุกประเภท และส่วนใหญ่นำมาใช้ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนี้ โดยลักษณะวิชาแล้วมีลักษณะเอื้อต่อการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด และเป็นกลุ่มวิชาที่ค่อนข้างจะมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพราะประกอบไปด้วย รายวิชา แยกดังนี้

1. งานบ้าน
2. งานเกษตร
3. งานประดิษฐ์

การนำทรัพยากรท้องถิ่น ถ้าทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคม เข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2526) ได้กล่าวว่าการแสวงหาทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการสนับสนุน ด้านงบประมาณของรัฐบาล จะไม่เพียงพอสำหรับความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนส่วนที่ขาดแคลน หรือชุมชนมีส่วนช่วยได้มาก

ข้อสังเกตบางประการที่ผู้วิจัยของเสนอ คือ การนำทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาใช้ใน แต่ละกลุ่มประสบการณ์นั้น ถึงแม้ว่า จะมีกระจายกันอยู่ทุกชนิดของทรัพยากร และทุกด้านของการพัฒนาหลักสูตร แต่ผลการวิจัยพบว่า มีการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้มากที่สุด ในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม แต่ในด้านการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ อยู่ในเกณฑ์น้อย เป็นประเด็นที่ควรพิจารณา เพราะหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีจุดเน้นให้ท้องถิ่นจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ ในสภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปรากฏว่า ในแต่ละอำเภอมีลักษณะเด่นของการประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ในลักษณะการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น/รายวิชาใหม่ ในลักษณะอาชีพที่ท้องถิ่นต้องการในแต่ละแห่ง จากข้อมูลจากการวิจัยพบว่า หน่วยงานและโรงเรียน ไม่มีการวางแผนโครงการงาน เกี่ยวกับการจัดทำเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์มีบทบาทเพียงเป็นผู้ให้คำปรึกษาเท่านั้น ซึ่งในลักษณะ ควรมีบทบาทของผู้ร่วมวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน

3. ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร
ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตร ในด้าน
- การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน

- การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา
- การจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่
- การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ปัญหาที่พบ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการนำทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมมาใช้

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ปัญหาของการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ ผู้บริหารและหัวหน้าครูวิชาการมองเห็นปัญหาตรงกัน ผู้บริหารมีปัญหาในเรื่องบุคคลที่เป็น ทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอ แต่หัวหน้าครูวิชาการ มีปัญหาในเรื่องบุคคลที่เป็นทรัพยากรมีความรู้ และประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ สอดคล้องกับปัญหาของศึกษานิเทศก์ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น มีความรู้ในเรื่องการพัฒนา หลักสูตร

ปัญหาการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาของศึกษานิเทศก์ และหัวหน้าครูวิชาการสอดคล้องกันในเรื่อง ระยะทางไกล การคมนาคมไม่สะดวก ซึ่งแตกต่างจากประเด็นของผู้บริหารที่มีปัญหาในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล ไม่ให้ความร่วมมือ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ระยะทางไกล และการคมนาคมไม่สะดวก ภายในสภาพของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ไม่เป็นปัญหา เพราะสามารถแก้ไขได้ เนื่องจากใน ลักษณะภูมิประเทศ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่มีท้องถิ่นที่ทุรกันดาร จนการคมนาคมไปไม่ถึง สำหรับในประเด็นที่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลไม่ให้ความร่วมมือ นั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

ปัญหาการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียน การสอน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสอดคล้องกัน คือ ระยะทางไกล แต่หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน มีปัญหาในเรื่องแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่ เพียงพอ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ มาใช้ดังกล่าวข้างต้น คือ เรื่องระยะทางไม่เป็นปัญหาในการดำเนินงาน เพราะสภาพท้องถิ่นของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น ไม่มีสภาพท้องถิ่นทุรกันดาร ส่วนปัญหาที่หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียนพบ คือ แหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไม่เพียงพอ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็น

หน้าที่ของโรงเรียนโดยตรงที่จะต้องมีการสำรวจแหล่งข้อมูลภายในท้องถิ่นให้ละเอียด เพื่อนำมาดัดแปลง ประยุกต์ และใช้แทนที่กันในกรณีที่ชนิดใดชนิดหนึ่งไม่สามารถนำมาใช้ได้

ปัญหาในการนำทรัพยากรทางสังคมมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ที่ผู้บริหารและหัวหน้าครูวิชาการมองเห็นว่า เป็นปัญหาเรื่อง ทรัพยากรมีคุณภาพ ไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากความเจริญทางด้านวัตถุความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และค่านิยมในประเพณี วัฒนธรรมต่างประเทศทำให้มองเห็น ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และการดำรงชีวิตของสังคมตนเอง ล้าสมัยและไม่มีคุณภาพ

ปัญหาในการนิเทศของศึกษานิเทศก์ พบว่า มีภารกิจอื่นที่ต้องทำ จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศได้ตามเวลาที่กำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานในหน้าที่อื่น ๆ ของศึกษานิเทศก์ ด้วยคือ การประเมินผลพบว่า ปัญหาอยู่ที่การร่วมดำเนินการประเมินผล เนื่องจากมีภารกิจอื่นมาก ในประเด็นนี้ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ควรมีการวางแผนและกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานให้ชัดเจน

การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา

ปัญหาการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา พบว่า ปัญหาของผู้บริหาร คือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ ส่วนหัวหน้าครูวิชาการพบว่า ได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นทรัพยากรน้อยกว่าที่ควร และศึกษานิเทศก์มองปัญหาว่า เป็นปัญหาที่ผู้บังคับบัญชาของแหล่งทรัพยากรไม่ให้ความร่วมมือ จากประเด็นของปัญหาทั้ง 3 กลุ่ม เห็นได้ว่า เป็นปัญหาของความไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องของ การที่โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบน้อยมาก ทำให้บุคคลไม่ทราบ บทบาท ฐานะของคนในการจัดการศึกษาท้องถิ่น

ปัญหาการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ มาใช้ในการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา หรือกิจกรรมเสริม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและหัวหน้าครูวิชาการเห็นสอดคล้องกันว่า ระยะทางอยู่ไกลมาก ส่วนปัญหาของศึกษานิเทศก์คือ แหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัยในประเด็นนี้ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายเช่นเดียวกับเรื่องการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน คือ สภาพภูมิประเทศ ไม่เป็นปัญหาต่อการเดินทาง และในประเด็นที่แหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัยนั้น ควรมีการวางแผนในการใช้ให้รัดกุมยิ่งขึ้น หรือหลีกเลี่ยงไปใช้อย่างอื่นที่สามารถแทนกันได้

ปัญหาการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น มาใช้ในการปรับหรือเพิ่มเติม รายละเอียดเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า เป็นเรื่องมีปริมาณจำกัด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการวางแผน ในการผลิต การใช้ การบำรุงรักษา การสำรวจ โดยละเอียดและถี่ถ้วน

ปัญหาในการนำทรัพยากรทางสังคม มาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า เป็นเรื่องของช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรวางแผน การใช้ทรัพยากรให้รัดกุม เพราะมีปัญหาเรื่องเวลานี้เป็นปัญหาที่เข้าไปแทรกในเกือบทุกด้าน เนื่องมาจากขาดการวางแผนที่รอบคอบ

ปัญหาในการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า เป็นประเด็นเดียวกับการปรับหรือเพิ่มเติม รายละเอียดเนื้อหา คือ มีภารกิจอื่นที่ต้องปฏิบัติ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการวางแผนและกำหนดปฏิทิน ปฏิบัติงานให้ชัดเจนสำหรับปัญหาเรื่องการประเมินผลมีในด้านการ สร้างเครื่องมือ ศึกษานิเทศก์ ควรมีการศึกษาและฝึกปฏิบัติในเรื่องนี้ให้ชัดเจน

การจัดเนื้อหา/รายวิชาใหม่

ปัญหาการนำทรัพยากรบุคคล มาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เป็นเรื่องความร่วมมือ ช่วยเหลือ และซึ่งผู้บริหารและหัวหน้าครูวิชาการมีความเห็น สอดคล้องกันว่า บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการวางแผนงานให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับศึกษานิเทศก์ มองเห็น ว่าเป็นปัญหาของความร่วมมือของผู้บังคับบัญชา ทรัพยากรบุคคลในเรื่องนี้เป็นเรื่องการ ประสานงาน ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานของทรัพยากรโดยชี้แจง และประชาสัมพันธ์เรื่อง หลักสูตร และการใช้ทรัพยากรให้ทราบ

ปัญหาการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ มาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและหัวหน้าครูวิชาการ มองประเด็นปัญหาที่สอดคล้องกัน คือ ระยะทาง อยู่ไกลมาก ผู้วิจัยเห็นว่าไม่มีปัญหา เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีอยุธยา ไม่ใช่ท้องถื่นทรกัณดาร ส่วนความเห็นของศึกษานิเทศก์มองว่าเป็นปัญหาของแหล่งทรัพยากรไม่มี ความปลอดภัย เป็นประเด็นปัญหาเหมือนกับการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ มาใช้ในการปรับหรือ เพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา ฉะนั้นควรมีการวางแผนในการใช้ให้รัดกุม เช่นเดียวกันดังกล่าว

ปัญหาการนำทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น มาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและหัวหน้าครุวิชาการ มองปัญหาสอดคล้องกันว่าเป็นเรื่องแหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการสำรวจแหล่งทรัพยากร ในทุกระดับในหน่วยงานไว้ให้ละเอียด เพื่อจะได้เลือกใช้แหล่งทรัพยากรได้เหมาะสม ศึกษานิเทศก์ มองว่าเป็นปัญหาของปริมาณมีจำกัด ซึ่งอยู่ในประเด็นที่ควรมีการสำรวจไว้อย่างละเอียดเช่นกัน

ปัญหาการนำทรัพยากรทางสังคม มาใช้ในการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าครุวิชาการโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ มองประเด็นในปัญหาที่ตรงกันคือ ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยเห็นว่า ในประเด็นนี้เกี่ยวกับการวางแผนการใช้ทรัพยากร ควรจัดทำอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน

ปัญหาในเรื่องการนิเทศ ของศึกษานิเทศก์ พบว่าประเด็นปัญหาเหมือนกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร ในด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม และการปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาวิชา คือ มีการกิจอื่นที่ต้องทำจึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศได้ตามกำหนดเวลาสำหรับปัญหาในเรื่องการประเมินผลคือ การสร้างเครื่องมือในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้มีการดำเนินการเรื่องการวางแผน และกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานให้ชัดเจน

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ปัญหาการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ มองปัญหาที่ตรงกันคือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอที่จะให้ความช่วยเหลือ และหัวหน้าครุวิชาการโรงเรียน มองปัญหาที่สอดคล้องกันกับของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ คือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรบุคคล และมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ

ปัญหาการนำทรัพยากรทางธรรมชาติ มาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมองปัญหาในแง่ของการคมนาคมไม่สะดวก ส่วนหัวหน้าครุวิชาการ และศึกษานิเทศก์ มองประเด็นปัญหาตรงกันว่า ระยะทางอยู่ไกล ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยเสนอไว้แล้วว่า โดยสภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีอยุธยาไม่มีสภาพท้องถิ่นทุรกันดาร เรื่องนี้จึงไม่

เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ

ปัญหาการนำทรัพยากรวัตถุดิบมนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครูวิชาการ มองว่าปัญหาคือ แหล่งทรัพยากรให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ ในขณะที่ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ มองประเด็นปัญหาตรงกัน คือ ปริมาณของทรัพยากรมีจำนวนจำกัด ในประเด็นเหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการสำรวจแหล่งทรัพยากรให้ละเอียด และมีข้อมูลอยู่ในหน่วยงานทุกระดับ

ปัญหาการนำทรัพยากรทางสังคม มาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าครูวิชาการ ศึกษานิเทศก์ มองประเด็นปัญหาในเรื่องเดียวกัน คือ ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรทางสังคม อย่างมีระบบ

สำหรับปัญหาการนิเทศของศึกษานิเทศก์ พบว่า เป็นประเด็นปัญหาเดียวกับ การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะอื่น ๆ คือ ศึกษานิเทศก์มีภารกิจอื่นที่ต้องทำ จึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศได้ตามเวลาที่กำหนด ในเรื่องการประเมินนั้น ปัญหาคือ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการวางแผน และกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานให้ชัดเจน

จากผลการวิจัย การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร โดยภาพรวมของการพัฒนาหลักสูตร และการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในแต่ละประเภท คือ

- 1) ทรัพยากรบุคคล ปัญหาส่วนใหญ่คือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่าง
- 2) ทรัพยากรทางธรรมชาติ พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือ ระยะทางอยู่ห่างไกล
- 3) ทรัพยากรทางวัตถุดิบมนุษย์สร้างขึ้น พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ คือ แหล่งทรัพยากรมีไม่เพียงพอ
- 4) ทรัพยากรทางสังคม พบว่า ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน

ในประเด็นปัญหานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนธ์ จันทรรัตน์ (2533) ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางวัตถุดิบมนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางธรรมชาติ

ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบคือ ระยะทางอยู่ห่างไกล และปริมาณมีจำนวนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร (2525) กล่าวคือ ปัญหาการใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนที่ครูประสบได้แก่ วิทยากรและเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งชุมชนมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ อามาตร (2529) พบว่าครูประสบปัญหาและอุปสรรค ระดับปานกลาง คือ ครูไม่สะดวกที่จะไปติดต่อวิทยากรที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากผลที่ค้นพบจากการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัย ขอเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรเร่งดำเนินการพัฒนาความรู้ ความสามารถของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร ให้มีความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดอบรม สัมมนา หรือประชุมปฏิบัติการ
2. ควรมีการประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมวิชาการศูนย์พัฒนาหลักสูตร ในการจัดหาเอกสารหลักสูตร ต้นแบบสื่อการเรียนการสอน และเอกสารต่าง ๆ เพื่อแจกให้โรงเรียนอย่างทั่วถึง
3. ควรจัดสรรงบประมาณให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและโรงเรียน ดำเนินการในเรื่อง การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร
4. ควรมีการประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินงานการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับอำเภอ กลุ่มโรงเรียน โดยมีการสำรวจข้อมูลแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นไว้ในทุกระดับ
5. ควรวางแผนการติดตามและประเมินผลงานในโครงการให้ชัดเจน และเสนอผลรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ
6. ควรมีการดำเนินการจัดทำเครื่องมือนิเทศ และวางแผนการนิเทศให้ประสานสัมพันธ์กันทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานการนิเทศได้ผลดีและ

เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศ

7. ควรมีการประชุมสัมพันธ์ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรให้กับผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่นทราบ

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

1. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โดยศึกษานิเทศก์อำเภอ ควรมีบทบาทในการประสานการดำเนินการระหว่างโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในการพัฒนาครูผู้สอน ทั้งด้านการประชุม อบรม สัมมนา และการบริการทางด้านเอกสารต่าง ๆ
2. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรมีการวางแผนการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอควรมีการบันทึกการนิเทศติดตามผลและสรุปผลการนิเทศไว้ทุกครั้ง สำหรับเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพตามต้องการของท้องถิ่น
4. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรมีการสำรวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร
5. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ควรจัดทำโครงการประเมินผลการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร

ระดับโรงเรียน

ผู้บริหาร

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรถือเป็นหน้าที่ในการจัดหาเอกสารและสื่อต้นแบบไว้ให้กับโรงเรียนเพื่อใช้ในการวางแผนในระดับโรงเรียน โดยประสานงานกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
2. ผู้บริหารควรมีการประชุมสัมพันธ์การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อช่วยสนับสนุนด้านทรัพยากรท้องถิ่น
3. ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร

4. ผู้บริหารควรดำเนินการนิเทศภายใน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร
5. ผู้บริหารควรดำเนินการสำรวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้น

หัวหน้าครูวิชาการโรงเรียน

1. ศึกษาหาความรู้ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร และจัดเตรียมเอกสารในการพัฒนาหลักสูตร ไว้ให้กับครูผู้สอนศึกษา
2. ควรนิเทศและติดตามผลการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นอย่างดีอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเพื่อวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะในแต่ละกลุ่มประสบการณ์
2. ควรวิจัยเพื่อศึกษาประเภทของทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะแต่ละประเภทที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร
4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร
5. ควรมีการศึกษาผลของการนำทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร